

استانداردهای داروخانه

دوستدار سالمند

تدوین:

آقای دکتر داود روستایی

متخصص فارماکولوژی

تابستان ۱۳۹۸

فهرست

۳	تعریف سالمندی
۴	داروخانه دوستدار سالمند
۴	ضرورت ایجاد داروخانه دوستدار سالمند
۵	استانداردهای داروخانه دوستدار سالمند
۵	۱. شرایط فیزیکی
۷	۲. شرایط عاطفی و روانی
۷	۳. فرآیندهای مراقبتی
۸	۴. فرآیندهای تأمین و تدارک خدمات دارویی
۸	۵. امکانات
۹	۶. سرویس دهی

به نام خدا

تعریف سالمندی:

با توجه به پیشرفت های تکنولوژیکی، در قرن گذشته، امید به زندگی افزایش یافته و تعداد جمعیت سالمندان در جهان افزایش یافته است. این در حالی ست که میزان تولد کاهش یافته و ساختار جمعیت شناختی جمعیت تغییر کرده است. علاوه بر این، در حال حاضر سن جمعیت در کشورهای پیشرفته افزایش یافته؛ با توجه به مسائلی که عنوان شد امروزه سن و سال به موضوع مهمی تبدیل شده است.

سالمند به فردی اطلاق می گردد که بیش از ۶۰ سال سن داشته و به علت پیامدها و عوارض ناشی از کهولت سن و تغییرات فیزیولوژیکی که در بدن وی در اثر افزایش سن بوجود می آید نیاز به مراقبت و توانبخشی دارد. اگرچه پدیده سالمندی اجتنابناپذیر است اما می توان با برنامه ریزی درست و بکارگیری روش های اصولی آن را به تعویق انداخت یا کیفیت زندگی را بهبود داد. گرچه این درصد آمار بالایی نمی باشد ولی در صورتی که به نیازهای اجتماعی، روحی، روانی و سلامت این قشر اهمیت خاص داده نشود جامعه با مشکلات عدیده ای روبرو خواهد شد و میانگین سن سالمندی نزول می یابد.

بسیاری از افراد همزمان با افزایش سن با یک ترکیب پیچیده از شرایط سلامت روبه رو می شوند که نیازمند تعداد فزاینده ای داروها به جهت ممانعت از رشد بیماریهای جدی تر را به وجود می آورد. افراد مسن تر بیشتر از سایر گروه های سنی دارو دریافت می کنند و در نتیجه در معرض خطر تدافعات دارویی بالقوه و یا عوارض جانبی می باشند.

یکی از مواردی که در بهبود کیفیت زندگی افراد سالمند دخیل می باشد راه اندازی داروخانه دوستدار سالمند می باشد. از آنجایی که سالمندی یک گروه سنی غالب در مواجهه با بیماری می باشد و بیشترین نیاز به خدمات دارویی و بهداشتی در این رنج سنی می باشد لذا توجه به نیازهای دارویی و درمانی آنها از اهمیت ویژه ای برخوردار است. همچنین به علت ویژه بودن داروهای مورد نیازشان و وجود کمبودهای مقطعی در برخی از اقلام مورد نیاز دارویی، گاه این افراد به دنبال تامین نیاز دارویی خود در سطح شهر سرگردان می شوند، لذا وجود مرکزی که بتواند تمامی این داروها را تامین کرده یا بتواند راهنمایی لازم جهت دسترسی به دارو را به

سالمندان ارائه کند، ضروری می‌باشد. همچنین با در نظر گرفتن این موضوع که سالمندان معمولاً به طور همزمان از یک تا چند بیماری رنج می‌برند و برای هر یک از بیماری‌ها داروهای مختلفی برای آنها تجویز می‌شود، تداخل‌های دارویی می‌تواند برای این گروه سنی مشکلات جدی‌تری نسبت به بیماری آنها ایجاد کند، بنابراین وجود مرکز مشاوره دارویی که بتواند پزشکان و بیماران را در امر تداخلات دارویی یاری کند، در کاهش آسیب‌های وارده به واسطه استفاده از داروهای مختلف در سالمندان، تاثیر گذار می‌باشد.

داروخانه دوستدار سالمند:

داروخانه دوستدار سالمند به داروخانه‌ای اطلاق می‌شود که گواهینامه¹ GFQ را دریافت نموده باشد و مطابق فضای فیزیکی داروخانه، وجود ابزار مورد نیاز، امکانات آموزشی و رفاهی و سرویس‌دهی‌های علمی در داروخانه‌های دوستدار سالمند، از سوی اداره نظارت بر داروخانه‌ها تایید شده باشد.

ضرورت ایجاد داروخانه دوستدار سالمند:

با توجه به هرم سنی و بالا رفتن سن امید به زندگی در کشور ما پیش بینی داشتن جامعه‌ای با سالمندان زیاد در آینده نزدیک کاملاً آسان خواهد بود؛ از آنجائیکه سالمندان بزرگترین مصرف کننده داروهای مرتبط با بیماری‌هایی مزمن مانند:

Ischemic heart disease (بیماری‌های حاد قلبی)

Hypertension (فشار خون بالا)

Diabetes Mellitus (دیابت)

Alzheimer (آلزایمر)

Peptic disorders (زخم‌های دستگاه گوارشی)

Psychiatric disease (بیماری‌های اعصاب و روان)

¹ Geriatric Friendly Qualification

و مانند آن بوده و در بیشتر موارد از دو یا سه گروه دارویی به صورت همزمان و در دراز مدت استفاده می نمایند، به جرأت می توان گفت که آنان اولین قربانیان تداخلات دارویی، مسمومیت های دارویی و دریافت دارو در دوزهای کمتر و یا بیشتر از حد مجاز خواهند بود؛ از طرف دیگر رفت و آمد جهت تهیه دارو در هوای آلوده شهرها و خطر بروز حوادث خیابانی، سرما و گرما این گروه از بیماران را شدیداً در معرض خطرات زیادی قرار خواهد داد، بنا به این دلایل به نظر می رسد وجود داروخانه هایی که از قبل برای این عزیزان تعریف و آماده شده باشد کاملاً ضروری بوده و آنان را نه تنها از خطرات ناشی از تلاش جهت دریافت دارو بلکه از مشکلات ناشی از فراموشی و اشتباه در مصرف آن حفظ خواهد کرد.

استانداردهای داروخانه دوستدار سالمند:

۱. از نظر شرایط فیزیکی
۲. از نظر شرایط عاطفی و روانی
۳. از نظر فرآیندهای مراقبتی
۴. از نظر فرآیندهای تأمین و تدارک دارو

۱. شرایط فیزیکی:

۱-۱- روشنایی داروخانه:

میزان نور از جمله عوامل مهم شرایط فیزیکی داروخانه می باشد. سالمندان نیاز به ۳۰٪ روشنایی بیشتر از معمول برای کارهای روزانه دارند. بهتر است نورهای مخلوط در داروخانه وجود نداشته باشد.

۱-۲- رنگ:

از رنگ های گرم (زرد و قرمز و نارنجی) در رنگ آمیزی دکوراسیون و کف و دیوارها استفاده شود. از رنگ های متضاد برای مشخص کردن درب و دستگیره ها از دیوار و کف استفاده شود.

۱-۳- کف و دیوار:

از کف پوش های براق و لیز استفاده نشود و کف پوش ها مات و بدون لغزش باشند. از رنگ های متضاد برای تمایز کف از دیوار استفاده شود.

از کف پوش‌های با طرح‌های مختلف که باعث اختلالات ادراکی می‌شود استفاده نشود.

۱-۴- وجود تهویه کافی:

شرایط تهویه مطبوع شامل کنترل درجه حرارت، رطوبت و حرکت هوا بطور همزمان که طبق روش معینی بطور اتوماتیک ثابت بماند یا تغییر کند، می‌باشد. کلیه انبارهای دارویی باید دارای رطوبت‌سنج و میزان‌الحراره بوده و درجه حرارت و رطوبت همه روزه در وقت معین کنترل و در کارت مخصوص ماهیانه ثبت شود و در محل انبار بایگانی شود. در کلیه مواقع حتی در ایام تعطیل انبارها باید دارای شرایط ویژه خود بوده و شرایط نگهداری داروها رعایت شود. برای این منظور چند انبار به شرح زیر مورد نیاز هستند.

سردخانه برای داروهایی که زیر ۸۰ C نگهداری می‌شوند (درجه استاندارد ۸-۲ درجه)

انبار خنک با درجه حرارت ۰ Cool place 15-8 C

انبار معمولی با درجه حرارت ۱۵-۳۰ C

۱-۵- پله‌ها:

در اولویت برنامه داروخانه دوستدار سالمند نداشتن پله و همکف بودن داروخانه می‌باشد در صورتی که وجود پله اجتناب‌ناپذیر باشد حتماً نیاز به گذاشتن رمپ با ۵ تا ۸٪ شیب جهت استفاده از ویلچر می‌باشد.

۱-۶- درب‌ها و پنجره‌ها:

ترجیحاً از درب‌های اتوماتیک که با تأخیر بسته می‌شوند، استفاده شود. همچنین از درب‌های که دستگیره آنها نیاز به خم شدن سالمند نداشته باشد و بهتر است جهت کاهش سر و صدا پنجره‌ها عایق و دو جداره باشند.

۱-۷- دستگیره‌ها:

دستگیره‌ها در فاصله ۸۵ سانتی‌متری از سطح زمین و قطر دستگیره ۴۰-۴۵ mm باشد. در دو طرف پله‌ها یا یک طرف سطح شیب‌دار دستگیره نصب گردد. دستگیره‌ها مقاوم و قدرت تحمل وزن را داشته باشد.

۱-۸- تابلوهای راهنما:

با توجه به اینکه بیشتر سالمندان اختلالات بینایی و ادراکی دارند بایستی در صورتی که از تابلوهای راهنما در داروخانه استفاده می‌شود این علائم منظم و به صورت ساده بیان شود. دارای گرافیک ساده باشند و نوشته‌ها مشخص و غیر قابل تابش نور باشد.

۹-۱ - تلفن:

داروخانه دوستدار سالمند بهتر است مجهز به یک دستگاه تلفن جهت تماس ضروری بیماران باشد.

۱۰-۱ - صندلی و مبلمان:

در داروخانه باید صندلی و مبلمان دارای چهار پایه و قاب محکم باشد. از بالش‌های کوچک برای ایجاد زاویه‌ای اندک رو به جلو برای کمک به سالمند هنگام بلند شدن استفاده شود.

۱۱-۱ - فضای داروخانه:

فضای قسمت در انتظار بهتر است به گونه‌ای باشد که برای چرخش ویلچر و حرکت سالمندان در انتظار مشکلی ایجاد نگردد.

۱۲-۱ - وسایل و ابزار آلات دستی:

سبدهای نسخه پیچی، ماشین حساب ها، بارکدخوان ها، قیمت زن، تجهیزات دسترسی به ارتفاع (نردبان ثابت و تاشو، چهارپایه، گیره دسته بلند)، ترازوی قسمت جالینوسی، وسایل کمکی حمل بار (آسانسور، چرخ دستی و سبدهای مناسب جابه جایی کالاهای حجیم بین انبار و داروخانه).

۲. شرایط عاطفی و روانی:

- کلیه پرسنل داروخانه باید از نظر ارتباطات اجتماعی آموزش لازم را در برخورد با سالمندان دیده باشند.
- پرسنل باید در کمال آرامش و مهربانی بیمار را هدایت نمایند.
- پرسنل داروخانه باید با بیمار احساس همدلی و همفکری نماید.

۳. فرآیندهای مراقبتی:

- ۳-۱- مکانی جداگانه در داروخانه جهت مشاوره مسئول فنی داروساز با بیمار سالمند مشخص گردد.
الف: داروساز مشاور باید خود را به بیمار معرفی نماید.
ب: مشاور باید اطلاعات دارویی بیمار را در نهایت آرامش و با زبان گویا برای بیمار توضیح دهد.
ج: مشاور داروساز باید به صحبت‌های بیمار کاملاً گوش دهد.

۲-۳- بهتر است در داروخانه قفسه‌ای به عنوان ترالی احیا جهت بیماران در انتظار موجود و در دسترس باشد.

۳-۳- داروخانه دوستدار سالمند مجهر به دستگاه‌های فشارسنج و تست قند خون در مواقع مورد نیاز باشد.

۴-۳- داروخانه دوستدار سالمند مجهز به LCD بزرگ جهت نمایش فیلم‌های آموزشی و نحوه مصرف برخی اقلام دارویی مانند انسولین‌ها و اسپری‌ها و ... باشد.

۵-۳- وجود گیشه پذیرش نسخه که بیماران سالمند در اولویت باشند.

۶-۳- وجود گیشه تحویل دارو که بیماران سالمند در اولویت باشند.

۷-۳- تشکیل پرونده برای هر بیمار سالمند همراه با داروهای مصرفی و شماره تماس منزل و همراه بیمار

۸-۳- پیگیری وضعیت بیمار از طریق تماس تلفنی و اطلاع از علت عدم مراجعه در زمان مقرر

۹-۳- درج شماره تماس در معرض دید مراجعین سالمند و پاسخگویی شبانه‌روزی به تلفن‌ها

۴. فرآیندهای تأمین و تدارک خدمات دارویی:

۱-۴- داروخانه دوستدار سالمند باید کلیه داروهای مورد نیاز افراد سالمند را جهت جلوگیری از سردرگمی آنها تأمین نماید.

۲-۴- داروخانه دوستدار سالمند باید کلیه تجهیزات و لوازم بهداشتی مخصوص سالمندان را تأمین نماید.

۳-۴- برچسب‌های دستور دارو باید به طور مخصوص همراه با علائم مشخص (شب و روز و صبح و عصر) جهت درج دستور دارویی تهیه شده باشد.

۴-۴- تحویل جعبه تقسیم دارو به بیمار سالمند

۵. امکانات:

۱-۵- وجود صندلی راحت جهت نشستن سالمند

۲-۵- امکان برقراری ارتباط آسان بین بیمار و مسئول فنی - وجود محل ویژه جهت ارائه مشاوره چهره به چهره و یا مشاوره تلفنی به بیمار توسط مسئول فنی آموزش دیده (اتاق مشاوره)

۳-۵- وجود برخی ابزار مانند:

- دستگاه خودکار تعیین فشارخون
- دستگاه خودکار تعیین قندخون
- وزنه
- وجود وسایل احیاء در داروخانه

۴-۵- وجود لیست آدرس و شماره تلفن پزشکان متخصص قلب و عروق، داخلی و ... مرتبط با بیماری های سالمندان

۵-۵- وجود کیسه های دارویی مخصوص سالمندان (کیسه های دارویی که درب آن بسته می شود)

۶. سرویس دهی:

۶-۱- امکانات تنظیم دوز و پر کردن ظرف دارویی:

در این داروخانه بایستی ظرف های ویژه روزانه و هفتگی جهت چیدن منظم داروهای بیمار براساس روزهای هفته به وسیله پرسنل و تایید آن به وسیله مسئول فنی داروخانه براساس نسخه وجود داشته باشد.

۶-۲- ارائه سرویس دهی خارج از نوبت به سالمندان:

از آنجائیکه این داروخانه ها به تمام بیماران سرویس دهی خواهند نمود، در قسمت های مختلف داروخانه بایستی به اطلاع مراجعه کنندگان رسانده شود که اولویت سرویس دهی در این داروخانه با بیماران سالمند می باشد.

۶-۳- امکان دریافت نسخه از طریق فضای مجازی در صورت همکاری پزشک معالج:

قبل از تهیه کارت هوشمند سلامت و یا بعد از آن، به منظور ایجاد سرعت و دقت بیشتر در پیچیدن نسخه سالمندان و بررسی مشکلات احتمالی مانند تداخلات دارویی، تنظیم دوز، عوارض و یا آماده نمودن پمفلت های آموزشی مورد نیاز بیمار می توان نسخه را در صورت هماهنگی و همکاری پزشک معالج از طریق فضای مجازی دریافت و آماده نمود؛ وجود این امکانات در داروخانه یکی از شرایط GFP می باشد.

۴-۶- مشاوره داروهای بدون نسخه:

ارائه داروهای بدون نسخه، مطابق با وضعیت جسمی - بیماری های زمینه‌ای، سن و سایر مشکلات احتمالی بیماران به سالمند توسط مسئول فنی در اتاق مشاوره

۴-۵- دریافت مجدد داروها (تجدیدنسخه):

آنجائیکه افراد سالمند معمولاً به صورت منظم و در طولانی مدت از یک یا چند دارو استفاده می‌نمایند با هماهنگی داروخانه و پزشک یا پزشکان معالج می‌توان برخی نسخ داروهای دیابت، پرفشاری خون و... را برای چند نوبت طولانی و بدون مراجعه به پزشک معالج تجدید نسخه نمود.

۴-۶- تغییر شکل دارو مطابق ذائقه:

با توجه به حساسیت‌ها، وضعیت خاص جسمی و روحی و برخی شرایط ویژه بیماران سالمند، این امکان وجود دارد که در داروخانه دوستدار سالمند شکل و طعم داروهای را که بیماران به صورت مرتب دریافت می‌نمایند براساس ذائقه و علاقه آنها تغییر یابند.

بسمه تعالی

چک لیست پایش داروخانه دوستدار سالمند:

۱. آیا داروخانه دارای پله می باشد؟
۲. آیا جهت ورود به داروخانه در صورتی که پله دارد آسانسور موجود می باشد؟
۳. آیا در قسمت انتظار فضای کافی جهت تردد آسان بیمار سالمند وجود دارد؟
۴. آیا داروخانه مجهز به درب ورود و خروج الکترونیکی می باشد؟
۵. آیا کف داروخانه از کف پوش های مناسب و محکم ساخته شده است؟
۶. آیا گیشه ای جداگانه جهت پذیرش نسخه و تحویل دارو جهت بیماران سالمند تعبیه شده است؟
۷. آیا جهت هر بیمار سالمند پرونده ای در داروخانه تشکیل شده است؟
۸. آیا پرونده بیمار دارای اطلاعات کافی از جمله شماره تماس، داروهای مصرفی بیمار و زمان مراجعه ایشان می باشد؟
۹. آیا کمبود داروهای روتین مورد نیاز افراد سالمند در داروخانه به چشم می خورد؟
۱۰. آیا کلیه لوازم بهداشتی و تجهیزات پزشکی مورد نیاز سالمندان در داروخانه موجود است؟
۱۱. آیا قفسه داروهای اورژانسی جهت نیاز بیماران سالمند در داروخانه نصب شده است؟
۱۲. آیا برچسب های درج شده بر روی داروی فرد سالمند جهت این امر تدارک دیده شده؟
۱۳. آیا جعبه تقسیم دارو در داروخانه موجود است؟
۱۴. آیا LCD در داروخانه نصب شده است؟
۱۵. آیا در LCD فیلم آموزشی مصرف داروها جهت بیماران سالمند قرار داده شده است؟
۱۶. آیا در داروخانه اتاق مشاوره بیمار سالمند موجود است؟
۱۷. آیا کارکنان داروخانه برخورد مناسب با فرد سالمند را رعایت می نمایند؟
۱۸. آیا مشاوره با بیمار سالمند توسط داروساز صورت می گیرد؟
۱۹. آیا شماره تماس داروخانه جهت پاسخگویی به مشکلات بیماران سالمند در معرض دید درج شده است؟